

سفر کاغذی به پایتخت عطر سازی

هر آن چه باید در باره پایتخت عطر هند و هنر باستانی عطر سازی در شهر قنوج بدانید از شیوه ساخت ساز گار با محیط زیست این عطر

و علاقه تبار مغول به آن تا مشهور ترین عطر شان که بوی باران می دهد

اکرم انتصاری | روزنامه نگار

پرونده

زمانی که عطر ها برای اولین بار با تزریق گل به روغن پایه در مصر ساخته شدند، ابن سینا پزشک و دانشمند ایرانی فرایند عصاره گیری از گل ها با استفاده از روش تقطیر را معرفی کرد. اولین تجربه او با گل سرخ بود و از زمان این کشف، عطر به وسیله مخلوطی از روغن ها، گیاهان یا گلبرگ های خرد شده که یک ترکیب قوی معطر را به وجود می آورند، به دست می آید. گلاب هم با استفاده از همان روش تقطیر در میان مردم محبوب شد. مواد اولیه و فناوری تقطیر در کشور های شرقی بر صنعت عطر سازی و پیشرفت های علمی به خصوص شیمی در غرب تاثیر چشمگیری گذاشتند. البته در آسیا هم اتفاقاتی در جریان بود و کارگاه های عطر سازی یکی پس از دیگری در شهر «قنوج» پا گرفتند که باعث شکل گیری صنعت عطر سازی در هند شده است. این شهر به پایتخت عطر سازی در هند معروف است و بخش زیادی از جمعیت ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار نفری آن به نوعی مشغول این صنعت هستند. قنوج در ۲۲۰ کیلومتری آگرایی از شلوغ ترین شهر های هند قرار دارد و با این همه توانسته است در بین شلوغی مدرنیته، سنت ها را در خود حفظ کند. حالا بیش از ۴۰۰ سال است که در قنوج همه چیز رنگ و بوی عطر و عطر سازی دارد و هر کجای آن را به واسطه کارگاه های عطر سازی با یک عطر می توان شناخت. این شهر مرکز تجمع هزاران کارگاه اساس گیری است که در آن هر ساله ده ها تن گل و گیاه معطر اساس گیری شده و به سراسر جهان صادر می شود؛ مانند اساس های گل رز، چوب عود، چوب صندل و لوندر. به هر حال در دنیای عطر، رایحه های شرقی یا تن های ادویه ای گرم، شیرین، عودی، عنبری... جذاب بوده اند و خلاصه همه چیز گرم شیرین و اغواگر است. این شهر قرن ها مترادف با تولید عطر - شکل سنتی عطر که بدون الکل ساخته می شود - بوده است و حالا نسل سوم و چهارمی های قنوج دارند کارگاه های عطر سازی اجداد خود را می چرخانند. بد نیست در پرونده امروز زندگی سلام یک سفر کاغذی به این شهر و کارگاه هایش داشته باشیم تا بدانیم در قنوج چه خبر است.

[...]

عطر سازی با دیگ مسی و پوست شتر

بیشتر اوقات برای چندین روز با گیاهان تازه تکرار می شود تا به غلظت مورد انتظار برسد. سپس عطر را برای چند روز یا حتی چند هفته در بطری های پوست شتر می گذارند تا تمام رطوبت آن تخلیه شود. برای حفظ مزوراز، فرمول دقیق هر عطر مخفی نگه داشته و از نسلی به نسل دیگر منتقل می شود.

است. گل رز، یاسمن، چوب صندل، خس خس و زعفران برخی از مواد اولیه مورد استفاده هستند. شرایط منحصر به فرد خاک و آب هوای منطقه به نمایه های عطری این مواد خام کمک می کند. به عنوان مثال، رزهایی که در قنوج رشد می کنند به خاطر رایحه استثنایی خود مشهور هستند. این فرایند می تواند حدود ۱۰ ساعت طول بکشد و

یکی از نکاتی که کار عطر سازان قنوج را متمایز می کند پایبند بودن به روش های سازگار با محیط زیست است. استفاده از مواد طبیعی و محلی، اثرات محیط زیستی را به حداقل می رساند. علاوه بر این، فرایند تقطیر با تکیه بر هیزم و آب به عنوان منابع کارآمد است. عطارها، اولیه، از نظر انرژی در فرمول خود الکل ندارند

ارتباط شهر قنوج با عطر سازی به بیش از هزار سال پیش بازمی گردد. این شهر زمانی مرکز اصلی تجارت و بازرگانی بود. سوابق تاریخی حاکی از آن است که قنوج در اوایل قرن هفتم به عطر هایش مشهور بوده. عجیب ولی واقعی است که عصر مغول یک دوره طلایی برای صنعت عطر قنوج است. به هر حال کسی از مغول ها با آن تاریخچه سیاهی که رقم زدند، انتظار لطافتی به این شکل ندارد. داستان از این قرار است امپراتوران مغول که عطر باز بودند، وقتی پایشان به قنوج می رسید از عطر سازان این شهر حمایت می کردند. اکبر، امپراتوری که از نسل چنگیز خان مغول بود، وزارتخانه ای را تأسیس کرد که مسئول توسعه عطر های بدن و طعم دهنده غذاها بود. او با عطارها بدن خود را شست و شو می داد و دستور داد در هاو میبلان کاخ را هم به این عطر آغشته کنند. حتی گفته می شود شهبانو ها و ملکه ها هرگز عطار گل رز خود را که در شیشه های کوچک به گردن می انداختند، از خود جدا نمی کردند. شهبانو نور جهان همسر جهانگیر هم یکی از طرفداران پروپاقرص عطار بود. هنگامی که مغول ها از ایران به هند آمدند، علاقه خود به عطر ها را با خود به این سرزمین بردند. علاقه مغول ها و نفوذ تکنیک ایرانی عطر سازی باعث شد عطر سازی در قنوج به یک شغل فراگیر و شناسنامه دار تبدیل شود. حالا در قنوج بیش از ۲۵۰ عطر سازی کوچک و بزرگ است که از هم نشینی گل و آب و آتش عطر تولید می کنند.

تکیه بر روش های سازگار با محیط زیست

خاصیت درمانی هم دارد. یکی از نکاتی که کار عطر سازان قنوج را متمایز می کند، پایبند بودن به روش های سازگار با محیط زیست است. استفاده از مواد طبیعی و محلی، اثرات محیط زیستی را به حداقل می رساند. علاوه بر این، فرایند تقطیر با تکیه بر هیزم و آب به عنوان منابع اولیه، از نظر انرژی کارآمد است. عطارها، در فرمول خود الکل ندارند و از زمان امپراتوری مغول در هند و خاور میانه پرطرفدار بودند. با وجود این از وقتی پای استعمارگران انگلیسی به هند باز شد، بسیاری از هندی ها کم به عطر های وارداتی علاقه مند شدند. حتی امروزه نیز ساخت عطر های واقعی در قنوج، در عصاره هایی که ۴۰۰ سال است به سختی تغییر کرده اند، انجام می شود. با این حال، برای نسل جدید که به دنبال عطر از اروپا و به ویژه از فرانسه هستند، کمتر جذاب است. در غرب، عطر های لوکس شروع به جذب مشتریان خاص خود کرده است که به دنبال یک سبک زندگی شرقی خاص هستند.

عطارها می توانند انواع و اقسام نت ها را ایجاد کنند. فرمول های تند و تیز وجود دارد که در آن از زعفران، عود یا میخک استفاده می شود؛ اما عطر های بسیار تازه تری هم به لطف یاس، خس خس و... وجود دارد. عطر در آیین های مذهبی هندی هم زیاد استفاده می شود. بعضی وقت ها حکم نشانه ای از ثروت را پیدا می کند که اشراف هندی با عطر خس خس حتی پرده و ملحفه های خود را معطر می کردند تا زمانی که شب ها خیلی گرم بود، احساس خنکی بیشتری داشته باشند. آن طور که ابن سینا فیلسوف و پزشک بزرگ ایرانی نوشته است عطر

فعالیت خوشبویی که چرخ اقتصاد خانواده را می چرخاند

ندارد. هندی ها باوری دارند که می گوید یک قطره عطر آن قدر پر قدرت است که می تواند آن عطر را برای چند روز در وجود آدم مومیایی کند. البته صنعت عطر در اقتصاد قنوج نقش مهمی دارد و چرخ اقتصاد هزاران خانواده را که در زمینه پرورش گل، تقطیر عطارها و بسته بندی آن ها فعالیت دارند، می چرخاند. این هنر، به ثبات اقتصادی شهر هم کمک می کند و در بافت فرهنگی قنوج جا افتاده است. حتی دانش و مهارت های مرتبط با عطر سازی نسل به نسل منتقل می شود و هر ساله جشنواره و رویدادهای محلی که پاشنه همه شان روی عطر می چرخد، برگزار می شود. البته در این بین عطر های وارداتی که تنوع نت و بوی بیشتری دارند و به صورت انبوه تولید می شوند، روی تولید عطر تاثیر گذار بوده است اما مسئولان محلی در تلاش هستند با همکاری موسسات آموزشی و حمایت سازمان های غیردولتی راه را برای ادامه صنعت عطر سازی در قنوج هموار نگه دارند.

عطر ها را در قنوج از خرد کردن و تزریق مستقیم مواد گیاهی به روغن یا آب چوب صندل می سازند. روغن های مورد استفاده معمولاً جذب بالایی دارند و همین باعث می شود بوی عطر های عطاران ماندگار باشد. در واقع عطر یک عطر روغنی است که برای ساخت به الکل نیاز

هر ۱۰ میلی لیتر عطر حدود ۱۲ دلار

در فرهنگ هند، عطر بخش جدایی ناپذیر زندگی روزمره مردم است اما هندی ها بیش از عطر به گل علاقه دارند. آن ها از گل در هر جایی که بتوانند استفاده می کنند؛ از مراسم صبحگاهی و مذهبی و حتی آشپزی و افزایش طعم غذا تا مراسم ازدواج و فوت و تولد. بازار های گل هند مکانی رویایی و بی نظیر است که هیچ شباهتی با گل فروشی های بزرگ و مدرن ندارد. در این بازار ها سبدهای چوبی بزرگ پر از گل های رنگی چیده شده و هندی ها این گل ها را به صورت گردنبند های زیبا در می آورند و در مراسم مختلف استفاده می کنند. برای مثال در بازار گل بمبئی بیش از ۶۰۰ غرفه گل فروشی در راهرو های تنگ و باریک قرار گرفته اند و از ساعت ۳ صبح مشغول به کار می شوند. در قنوج هم پرورش گل به خاطر صنعت عطر سازی به یک شغل مهم تبدیل شده است و هر کسی بتواند

گل های خاص و خوشبوتری تولید کند، مشتری بیشتری دارد. قیمت عطر ها با توجه به کیفیت و قدرت آن ها تعیین می شود؛ مثلاً عطر هایی با روغن پایه چوب صندل بسیار گران قیمت تر از عطر های با پایه پارافین مایع اند. مهر و ترا یک عطر ساز نسل سوم که حالا خودش عطر سازی ۴۵ ساله پدر بزرگش را اداره می کند و خانواده اش هنوز هم در واحدی پشت خانه شان در قنوج عطر تولید می کنند، به نشنال می گوید: «قیمت یک بطری بسته به روغن پایه استفاده شده می تواند از ۴۰ روپیه (حدود ۵۰ سنت) تا هزار روپیه (حدود ۱۲ دلار) برای ۱۰ میلی لیتر متغیر باشد.» البته این قیمت ها برای سال ۲۰۲۳ میلادی است.

[...]

فرمول مخفی عطری با بوی باران

بعید است یک شیشه عطر میتی را در دست نداشته باشند. موضوعی که می تواند برای ما که کاشان را داریم حسرت برانگیز باشد.

یکی از عطر های معروف قنوج، میتی یا عطر اولین باران نام دارد که به عنوان سوغات این شهر شناخته می شود. فرمول این عطر برای سال های طولانی مخفی نگه داشته می شد زیرا دارای رایحه منحصر به فرد خاک باران خورده است. این عطر که حاوی مقادیر زیادی پتريکور (مولکول های معطری که در اثر تماس آب باران با خاک ایجاد می شود) است، به روش جالبی تولید می شود. برای ساخت این عطر ابتدا تکه های نم دار خاک رس جمع آوری و به همراه آب در تانک تقطیر ریخته می شود. سپس این تانک تقطیر را به وسیله چوب بامبو (به عنوان کنداسور) به ظرف دیگری که در آن روغن چوب صندل ریخته اند متصل می کنند. پس از اساس گیری، عطر حاصل را که حاوی اساس باران و پایه چوب صندل است، درون ظروف مخصوصی که از پوست شتر ساخته شده اند ریخته و در آفتاب نگهداری می کنند. این نگهداری با هدف تبخیر آب موجود در عطر و هماهنگی بیشتر رایحه باران و چوب صندل انجام می شود و به عطر عمق و غنای خاصی می دهد. به همین دلیل بیشتر گردشگران وقتی از این شهر دیدن می کنند

یکی از عطرهاي معروف قنوج، میتی یا عطر اولین باران نام دارد که به عنوان سوغات این شهر شناخته می شود. فرمول این عطر برای سال های طولانی مخفی نگه داشته می شد زیرا دارای رایحه منحصر به فرد خاک باران خورده است

ZENDEGI-SALAM

ضمیمه روزنامه خراسان

یک شنبه • ۹ دی ۱۴۰۳

۲۷ جمادی الثانی ۱۴۴۶ • ۲۹ دسامبر ۲۰۲۴

شماره ۲۱۶۷۰

۲۸۸۹

در زندگی سلام امروز بخوانیم:

۲ مسواک دستی یا برقی؛ مسئله این است

۳ متهمان افتادن در دامر مال ها

۳ دستگیری رمالی در جنوب تهران با ۱۵۰ تا ۲۰۰ مراجعه کننده در روز و درآمد ۵۰ میلیونی، بهانه ای شد تا از دلایل و آسیب های رفتن پیش آن ها بگوییم

۳ احساسات بهتر زیر سایه گفت و گو با اعضای خانواده

۴ طنز | ۲ در جه کمتر، برای خربزه پر آب تر!